Keski-Suomen lajiston ja luontotyyppien nykytila

LUMOAVA-loppuseminaari 12.5.2026

Kristiina Nyholm, Keski-Suomen elinvoimakeskus

Elinvoimakeskus

Euroopan unionin osarahoittama

KSL Keski-Suomen liitto

Keski-Suomen luonnon monimuotoisuusselvitys: lajit ja luontotyypit

- Perustuu olemassa olevan, paikkatietomuotoisen laji- ja luontotyyppitiedon koostamiseen ja analysointiin
- Yhteistyönä Suomen ympäristökeskuksen kanssa
- Luontotyyppitarkastelut
  - Metsäluontotyypeissä pääpaino lehdoissa, tervaleppämetsissä ja harjumetsissä
  - Soiden ojitustilanneaineiston päivitys ja tarkastelut suoluonnon suojelutilanteesta
  - Pienvesien muuttuneisuusanalyysi
  - Katsaus arvokkaimpiin suojelemattomiin kallioalueisiin
  - Perinnebiotoopit
- Lajistotarkastelut
  - Tunnistettu maakunnallisia vastuulajeja
  - Maakunnallisten vastuulajien ja uhanalaisten lajien keskittymät

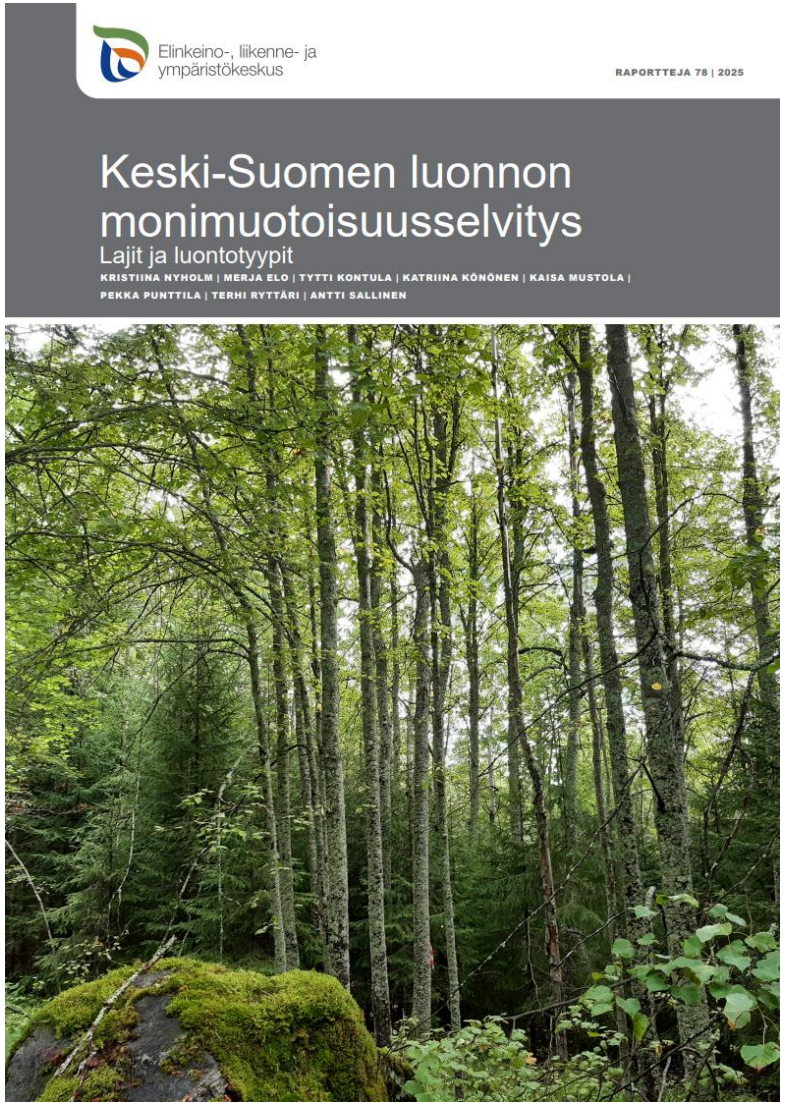

https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-398-383-0

Luontotyyppitarkastelut: metsät

- Keski-Suomessa lehtoja hieman alle 2,3 % kivennäismaiden metsistä, vastaa noin 23 900 ha (VMI Laskentapalvelu 2024)
    - SMK metsävara-aineisto: noin 2200 ha
    - Suojeltu tai rajoitettu maankäyttö noin 650 ha
- Lehtojen painopiste selvästi eteläisessä Keski-Suomessa (erityisesti Päijänteen ympäristö)
    - Sama yleiskuva toistuu jalopuumetsiköiden ja tervaleppämetsien esiintymisessä
- SYKE:n analyysissa tunnistettu monimuotiosuuskeskittymä Päijänteen pohjois- ja itäpuolella

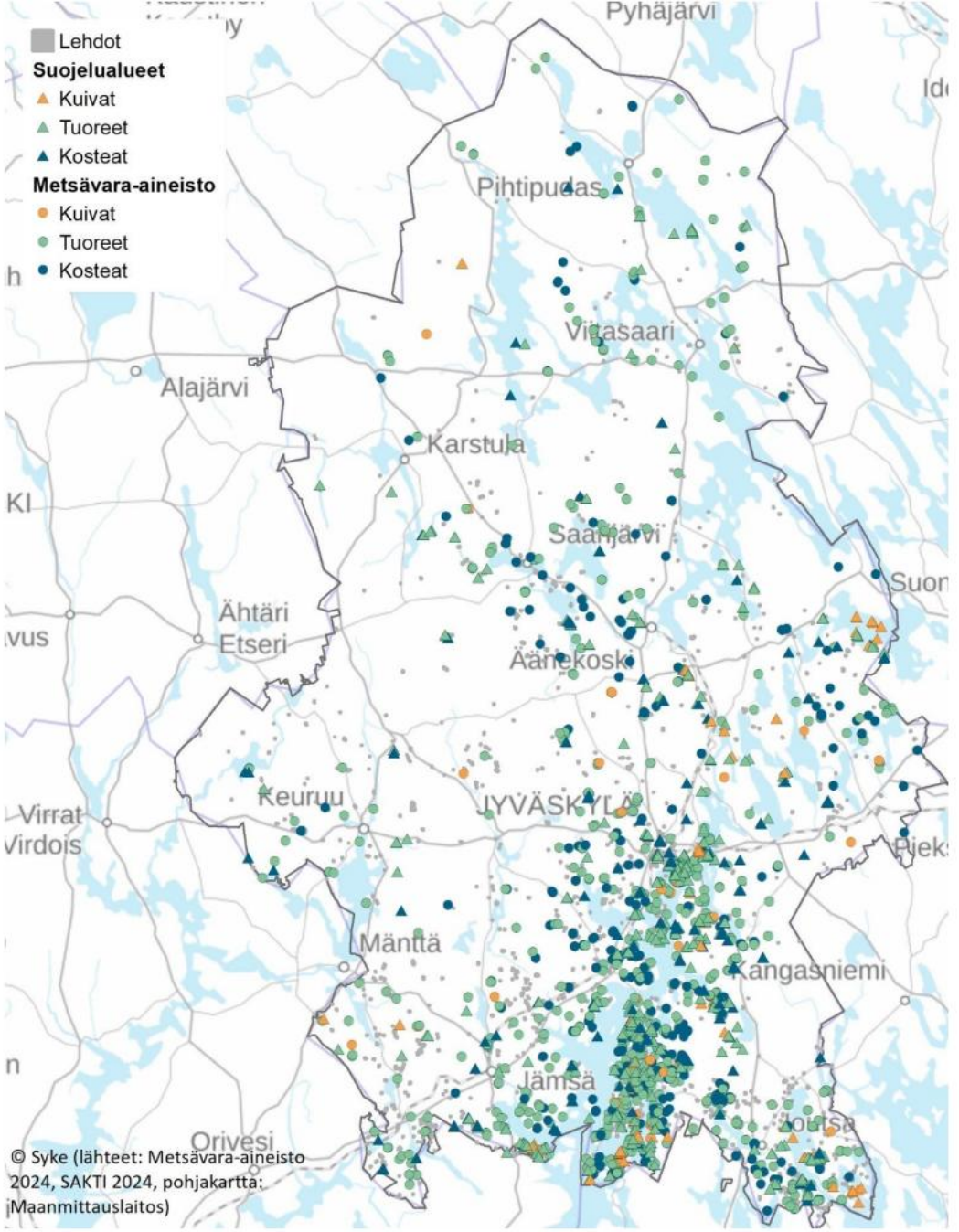

Kuva 4.2. Keski-Suomen lehdot suojelualueiden kuviotietoaineiston (SAKTI 2024) sekä metsävara-aineiston (2024) perusteella. Lehtojen kosteusvaihtelusta on tietoa ainoastaan pienestä osasta lehtoja. Tarkemmin tyypiltään tuntemattomat lehdot esitetään kartassa harmaina alueina, joiden rajoja on liioiteltu erottumisen parantamiseksi. Kosteuden perusteella erotetut lehdot esitetään kartassa keskipistetietona.

Luontotyyppitarkastelut: suot

- Soiden ojitustilanneaineiston päivitys: ojittamatonta suota 14,0 % turvemaiden yhteispinta-alasta
- Yleisimmät suotyypit erilaisia karuja rämeitä ja nevoja
- Pääryhmistä rämeet ja nevat kattavat myös valtaosan suojelualueiden soista
- Harvinaisimmat ja pienialaisimmat suotyypit erilaiset lettoiset suot
- Korpien suojelutilanteessa petrattavaa

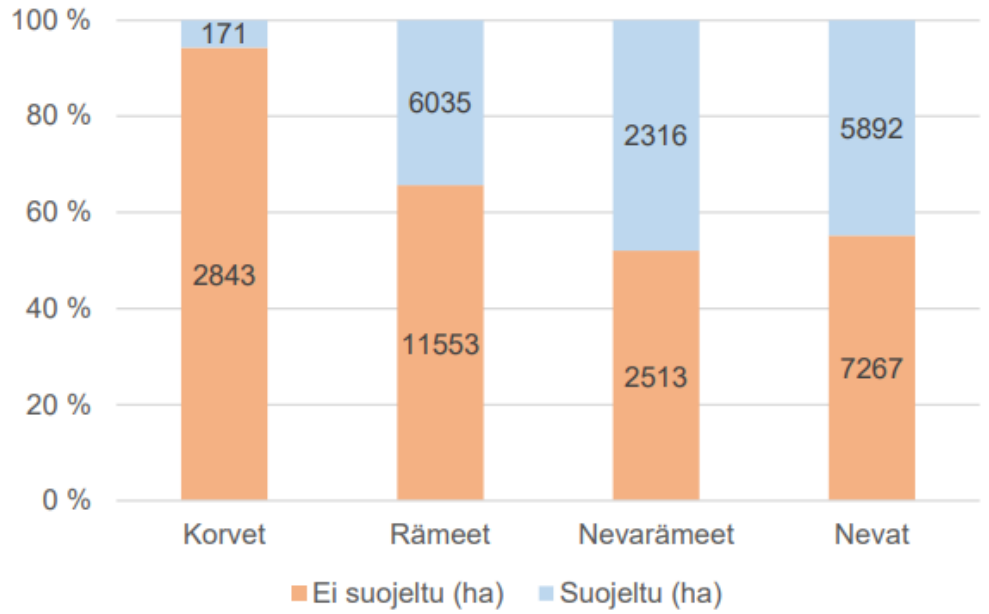

Kuva 5.7. Ojittamattomien soiden suojeluosuudet Keski-Suomessa Suojelualueet (2025) -aineiston (suojelumaski 1) sekä mallinnukseen perustuvan Suotyypit ja turvekankaat (2023) -aineiston mukaan soiden pääryhmissä. Arviot ovat todennäköisesti vähintään suuntaa antavia laaja-alaisimmissa pääryhmissä. Letot, lettorämeet ja nevakorvet on jätetty kuvaajasta pois, koska niitä on mallinnusaineistossa erittäin vähän ja on hyvin epätodennäköistä, että aineistojen päällekkäistarkastelu tuottaisi niille oikeaa suuruusluokkaa olevaa tulosta suojelutilanteesta.

Luontotyyppitarkastelut: pienvedet ja rantaluonto

Elinvoimakeskus

- Järvien hiekkarannat, SYKEn kartta- ja ilmakuvatarkastelu
  - Hiekkarantoja Keski-Suomessa jäljellä noin 14 ha, vähenemä 1960-70-luvuilta 87 %
- Lähteiden lähiympäristön muuttuneisuusanalyysi
  - Noin 4400 lähteisen kohteen lähiympäristön maankäyttöä tarkasteltu 50 m säteellä: 72 % voimakkaassa maankäytössä
  - Lähteiköistä suojeltu muutama prosentti, maankäytöltään rajoitettuja yli 30 %
- Lampien tyypittely ja lähiympäristön maankäytön analyysi
- Purojen luonnontilaisuuden tarkastelut Purohelmi-hankkeen mallinnuksen tuottamien arvioiden pohjalta

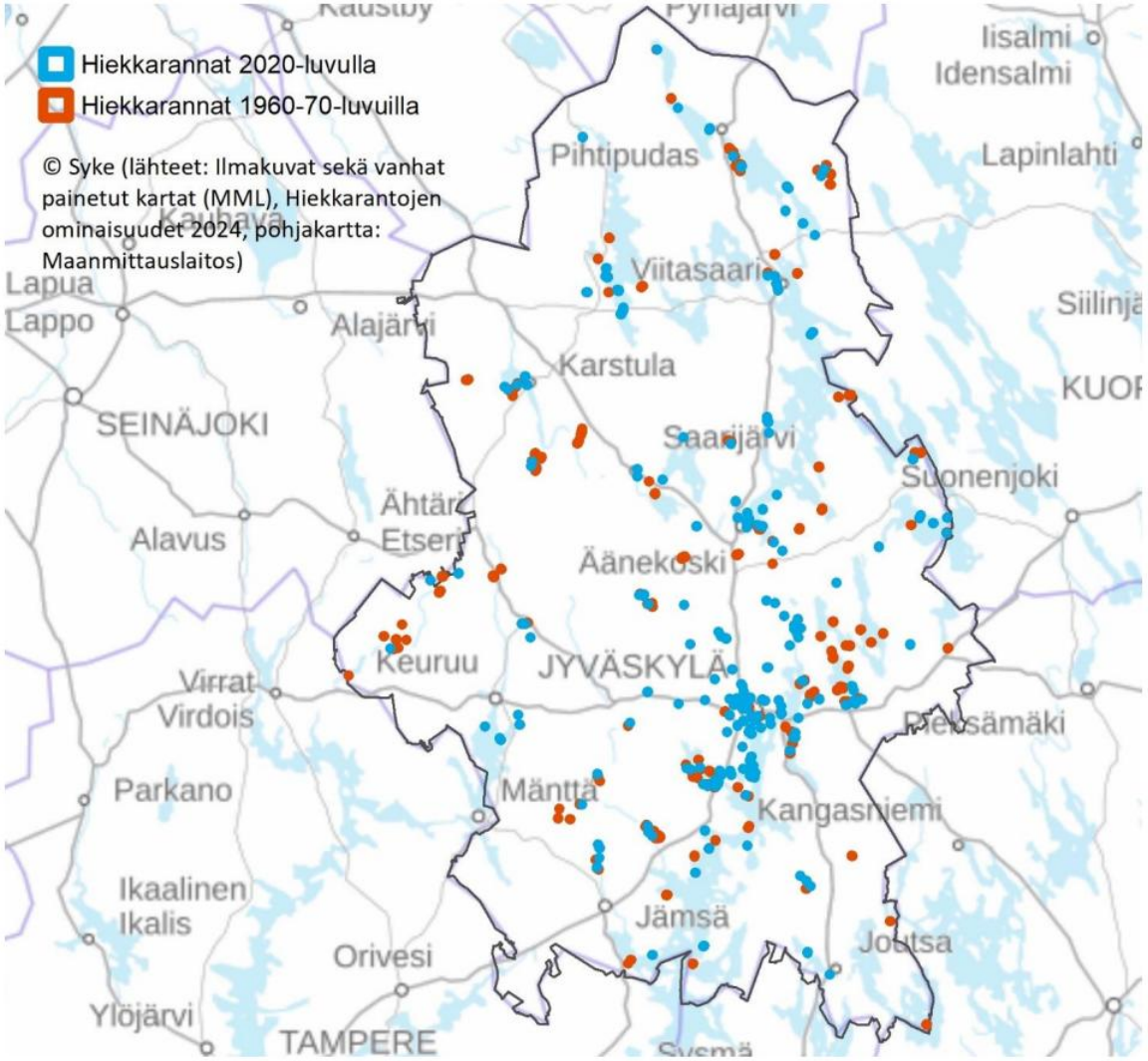

Kuva 6.5. Hiekkarannat Keski-Suomessa 1960–1970-luvuilla ja 2020-luvulla kartta- ja ilmakuva-aineistojen perusteella. Uusi aineisto on vanhan aineiston päällä, joten kartalla punaisena näkyvät kohteet ovat hävinneitä hiekkarantoja. Lähteet: Ilmakuvat sekä vanhat painetut kartat (Maanmittauslaitos), Hiekkarantojen ominaisuudet (2024).

Luontotyyppitarkastelut: perinnebiotoopit

- Perinnebiotooppien inventointeja tehty 90-luvulla, päivitysinventoinnit valtaosin v. 2019 eteenpäin
    - Hoidon laatua arvioitu osana inventointia
- Kohteiden arvoluokitus: valtakunnallisesti arvokkaat (5), maakunnallisesti arvokkaat (41), paikallisesti arvokkaat (313), kunnostuskelpoiset (K) ja ei perinnemaisema-arvoa (E)
- Keski-Suomessa perinnebiotoopeista runsaimmin metsälaitumia – niityt ja kedot tyypillisesti pinta-aloiltaan pieniä

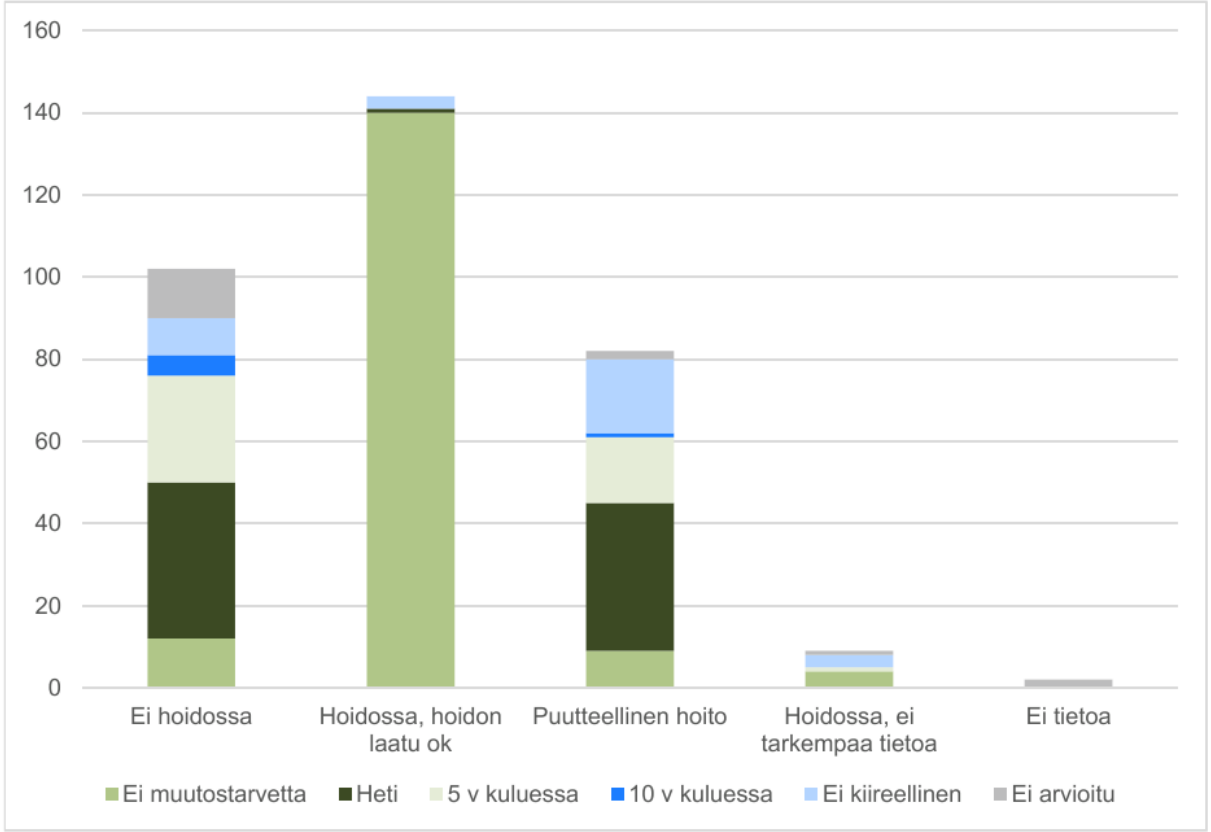

Kuva 8.3. Keski-Suomessa vuosina 2017–2024 inventoitujen perinnebiotooppikohteiden hoidon laatu SAKTI-aineiston (20.2.2025) mukaan (lkm).

Maakunnalliset vastuulajit

- Analysoitu eliöryhmittäin Keski-Suomen merkitys valtakunnallisesti uhanalaisten tai silmälläpidettävien lajien esiintymisessä
- Yhteensä 101 maakunnallista vastuulajia nimetty:
  sammalia 28, hyönteisiä 23, lintuja 18, sieniä 14,
  putkilokasveja 10, jäkäliä 5,
  yksi nilviäinen (hienouurresulkukotilo),
  yksi hämähäkki (pohjanhypykki) ja yksi nisäkäs (metsäpeura)
- Eliöryhmäkohtaisia erityispiirteitä
  - Putkilokasveissa korostuu perinteisen maatalousympäristön lajisto
  - Sammalissa paljon pienvesistöihin kytkeytyvää lajistoa
  - Linnuissa pääpaino metsälajistossa

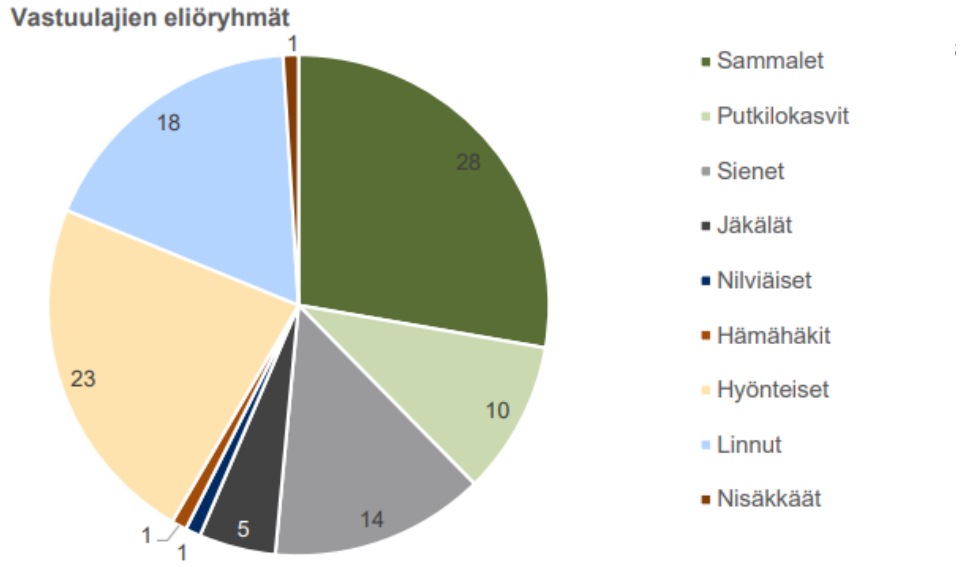

Kuva 3.2. Keski-Suomen vastuulajien (kpl) jakautuminen eliöryhmiin. Hyönteisissä tarkempi ryhmäjako on seuraava: kovakuoriaiset 11, pistiäiset 5 sekä yksi päivänkorento, koskikorento, vesiperhonen, sudenkorento, nivelkärsäinen, kaksisiipinen ja perhonen.

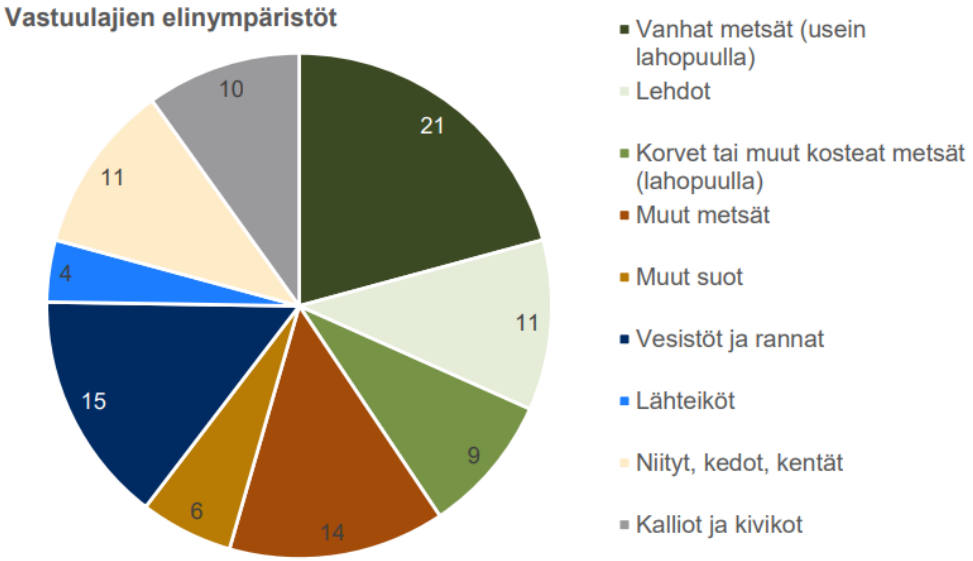

Kuva 3.3. Vastuulajien elinympäristöt Keski-Suomessa (lajien lukumäärät).

Maakunnalliset vastuulajit

- Maakunnallisten vastuulajien keskittymät (pl. linnut)
  - Metsäpeuran esiintyminen Suomenselällä
  - 5 lajistokeskittymää: Salamajärven kansallispuisto ja Salamaperän luonnonpuisto, Pyhä-Häkki, Jyväskylä, Vaarunvuorten kalliot, Onkisalon vanhat metsät ja kalliot
- Uhanalaisten lajien keskittymiä yhteensä 11
- Tarkasteltu myös maakunnallisten vastuulajien (pl. linnut) esiintymien suojelutilannetta

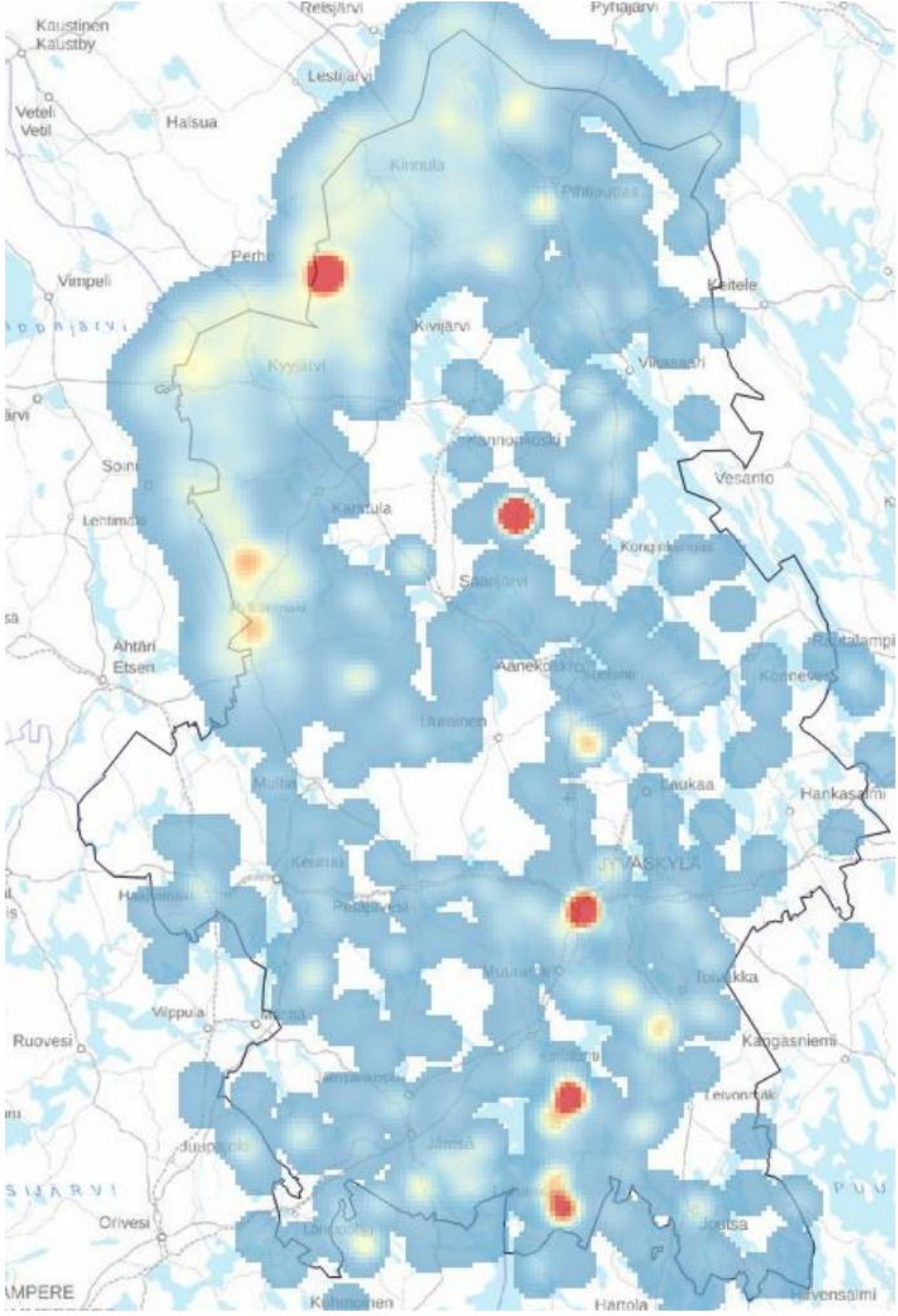

Kuva 3.10. Keski-Suomen vastuulajiehdotusten (pl. linnut) esiintymät lämpökarttana (heatmap) painotettuna uhanalaisuusluokalla (Lajitietokeskus 2024). © Taustakartta: Maanmittauslaitos 2024.

Jatkotoimenpiteet

- SYKE:n jatkotoimiehdotukset
  1) Monimuotoisuuskeskittymien suojelu
  2) Harjumetsien tilan parantaminen
  3) Soiden ennallistamisen edistäminen
  4) Pienvesien turvan parantaminen metsätaloudessa
  5) Lampien luontotiedon keruu
  6) Hiekkarantojen hoito ja ennallistaminen
- Maakunnallisten vastuulajien tuoma tieto
- Selvitys on keskeinen tausta-aineisto maakunnallisen LUMO-ohjelman laatimiselle

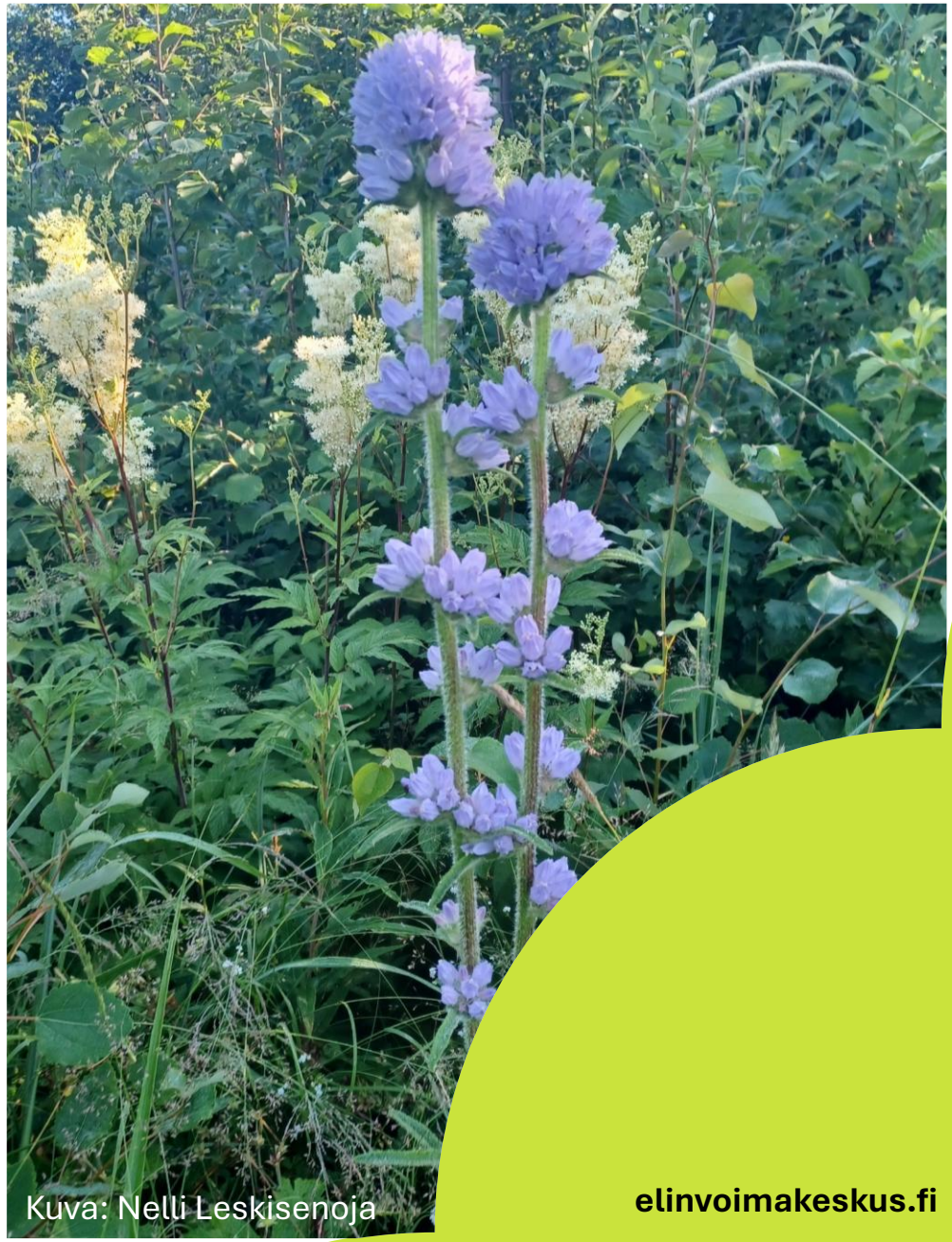
Kuva: Nelli Leskisenoja

Kiitos!

Elinvoimakeskus

Euroopan unionin osarahoittama

KSL Keski-Suomen liitto